

מסורת הש"ם

^(א) [נע' מו"ט"ט ר"פ ו ד"ה ורביע מוק], ^(ב) [עין מוספות וזמס קיד. ד"ה וקסבר], ^(ג) [ד"ה אלא], ^(ד) רש"י, ^(ה) [עין מוספות ב"ה ו: ד"ה צ"לס],

רבינו חננאל

ליתא לפרה משתלם רביע נזק מולד. פירוש, משום דלא ידעינן אי הוה ולד בהדה כי נגחה אי לא, ואי פשיטא לן דהוה ולד בהדה כי נגחה משתלם כוליה חצי נזק מולד ודאי וחולקין. וזו דברי סומכוס ידעינן, משלם רביע דהוה ליה ממון המוטל בספק כדכתבינן. אבל חכמים אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה. הילכך, ואי פשיטא דהוה ולד בהדה כי נגחה השתא ליאת לפרה משתלם כוליה חצי נזק מולד. ואי לא איפשטא לן דלא הוה וליתא לפרה דלישלם מינה, לית ליה ולא מיד. כן פירש רבינו יצחק אלפסי זצ"ל, וכן פ"ח דצ"ל כדבריו. וי' אחא אומי' גמל האחור בין הגמלים וכולי. פיר האחור נזחר בנשיכה והורג אמר רבא פרה שהזיקה גובה מולדה. מאי טעמא, גופה היא. תרגומא שהזיקה וחיבת להשתלם חצי נזק מנפסה כגון הא היה דילי קשור ברגלו או שהיה מחרס ושורב כלים משלם חצי נזק, אם אינו מפקיך דמי התרגול לתשלום חצי הנזק, אינו משתלם מביצתה. מאי טעמא, ביצה פרשא בעלמא הוא. אבל אם היא מועצת כדנתן התרגומלין מועצין להלך כדנתן ולטבר משתלם מן העלילה, וכל שכן מן הביצה. אמר רבא פרה מעוברת שהזיקה והפילה או מתה אין שמין לפרה בפני עצמה ולולד בפני עצמו אלא שמין לולד על גב אמו, שאם אי אתה אומי' כן נמצאת מכחיש את המזיק, ואקשינן ואי דינא הוא, ליכחוש. ופרקי רב אשי כי יכול למימר ליה כי הויכ פרה מעברתא אוזיקו מינך, הכי נמי שיימנא לך. פרה דחד וולד דחד, פיטמא פשיטא דבעל פרה. שבח שומת ניפחא. היל' חולקין בעל הפרה ובעל הוולד, שכן הדין בקוטע יד העבר ובמזיק שדה חבירו ששמיין העבר והיד בכלל וכן השדה כולה ומה שהזק השדה בכללה. אסקנה פיטמא פשטא דבעל הפרה, ניפחא חולקין, וכן נלכה.

שור שנגח את הפרה פרק חמישי בבא קמא מז.

ליתא לפרה. ותם אין (א) משלם אלא מגופו ואמר ליה הו לי כולה פלגא הזיקא מולד דליהו נמי אוקן זהדי פרה ורצא ס"ל דחד גופא הוא והוי כאחד מאבריה כדמפרש צסיפא דמילתיה משלם ליה מינה רצעא דנוקא ואידך רצעא מפסיד ואפי' שוה הולד כל פלגא נוקא: **משלם כוליה חלי נוקא מולד**. כי

ליתא לפרה: **פרשא**. דבר המופרש ממנה: **אין שמין**. ארישא קאי שור שנגח את הפרה והפילה אין שמין כל אחד בפני עצמו שעולין דמי הנזק הרצב אצל שמין פרה מעוברת כמה היתה יפה תחילה וכמה היא שוה עכשיו אם מתה אם חיה: **מנחיש**. מפסיד. ולקמיה פריך אי דינא הוא לכחוש: **בקוטע יד עצדו של חבירו**. אין שמין היד בפני עצמה לומר כמה חדש רואה ליטול לקטוע יד עצד מה דודאי הרואה עצדו שלם אין קוטע ידו אלא צדמים מרוצים אצל שמין עצד זה כמה הוא שוה עכשיו וכמה היה שוה תחלה: **המזיק שדה חבירו**. קוץ נטיעותיו או אכל ערובה אחת אין שמין אותה לצדה אלא שמין בית סאה צאומה שדה כמה היתה יפה תחלה ומה פחתו דמיה כשציל ערובה זו: **פטומא**. מה ששמיין אותה שהיתה יפה מפני שומנה הוי דבעל פרה דהא ולד מחמתיה לא אתי שומנה: **נפחא מאי**. מה שהיתה יפה מפני נפחא למי ישלם: *ממני'*

הכנים ברשות בעל החצר חייב הכנים פירותיו לחצר בעה"ב שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור ואם הזוקה בהן בעל הפירות חייב ואם הכנים ברשות בעל החצר חייב הכנים שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות

ולצקוף נרצעו אסור ואותו לשון דרצא אמר רב נחמן הוא עיקר דמייתי לה צפרק כל הללמים (ע"ז דף מו:). גבי המשחוח לקמה וכן משמע בתמורה צפרק כיצד מערימין (דף כה). דמסיק אדר' יוחנן דאמר עובר לאו ירך אמו תיובתא דרבי יוחנן תיובתא אע"ג דאמר בתר הכי לימא תנאי היא ט' כן דרך הגמ' כשאין הדבר עיקר אומר תיובתא אע"ג שיכול למאזא תנאי דפליגי כדאשכחן בהנזיקין (גיטין דף ג:). דמסיק תיובתא דמאן דאמר היות שאינו ניכר שמים היות ובתר הכי קאמר לימא תנאי היא ואע"ג דצפרק הערל (יבמות דף עח. עט.) מייתי מילתיה דר' יוחנן דתמורה ופריך עלה הא דאמר רצא נכרית מעוברת שנתגיירה צנה אין לריך טבילה כו' ודמק לטנזיי שאני עובר כו' לא משום שהיה מילתיה דרבי יוחנן עיקר *אלא משום דצעי לאוקמי מילתיה דרצא דנכרית כו' לדברי הכל

מאי טעמא פירשא בע"מא הוא. והא דאמר צאילו טריפות (חולין דף נח. ושם) גבי פלוגתא דר"א ורבי יהושע בולד טריפה הכל מודים צבילת טריפה שהיא אסורה מאי טעמא כיון דלאגידה בגופה כגופה דמאי היינו דוקא אותם שמעורות בגידין שנמלאו אדומות צמעי תרנגולת חשיב כגוף התרנגולת ולכן אין גובה מצינתה דמי יימר שהיו מעורות בשעה שהזיקה התרנגולת ואפילו לסומכוס לכל הפחות מאותה דמתיילדא האידינא אין גובה דמאמתול גמרה לה אצל לענין טריפה אסורה דשמא בשעה שנטרפה היתה מחוברת ואפילו אותם שנולדו מיד אחר שנטרפה אסורה מגזירה דרבנן כמו שאסרו צי"ה דתרנגולת נצילה דנתן במסכת עדיות (פ"ה מ"ה) דצ"ה אסורין ונראה דטעם דצי"ת תרנגולת נצילה אסורה אטו צי"ת טריפה שהגדילה צאיסור אע"פ שהיא מגוריה: **ובן אתה מוצא בקוטע יד עבדו בו'**. ואי"ת אמאי לא קאמר נמי וכן אתה מואל בשומת דמי ולדות דנתן צמתני' לקמן (ד' מה:). ששמיין אותה כמה היתה שוה האשה עד שלא ילדה מחמת ולדות וכמה היא יפה משילדה ואין שמין דמי ולדות בפני עצמן שהיה נכחש מזיק ביותר אלא שמין הכל ציחד ורשב"ג לא נחלק על רבנן אלא בזה שאם שמין כך פטור המזיק שהאשה משצחת יותר לאחר לידה אצל לא צא לחלוק לומר שיסומו הולדות בפני עצמם כי בזה לא נתן טעם למה יחלוק בכך אלא לרשב"ג שמין ולדות אגב אשה כמה שוה אשה מעוברת למכור גופה צלא ולדות פחות מלמכור הכל ציחד ונראה לר"י דצין לרבנן וצין לרשב"ג שמין ולדות בפני עצמם ולא אגב האשה משום דכיון דגוף האשה לאו ממון צעלים הוא וגם לענין שאר תשלומי חבלות אינו שלו אינו ראוי לשום ולדות אגב האשה כמו ולד אגב פרה וממני' לא איירי כלל בשומת הולד אלא בשומת שצח ולדות ולכן לא מייתי הכא ראיא מדמי ולדות וכן משמע דמתניתין לא איירי בשומת ולד כלל למאן דמפרש מילתיה דרשב"ג. וכי אשה משצחת יותר קודם שתלד מלאחר שתלד והא ודאי סברא גדולה הוא שדמיה עם הולדות מרוצין מדמיה שלאחר לידה אלא ודאי לא דצרו רבנן ורשב"ג אלא בשומת שצח ולדות אצל ולדות שמין לכ"ע בפני עצמם וה"פ דמתניתין כיצד משלם דמי ולדות ולא תימא דמי ולדות לצדן אלא שמין את האשה כו' ומוסיפין הדמים הללו על דמי הולדות ודמי ולדות גופייהו לא אנטריך לפרש מידי והא דמקשה בגמרא האי דמי ולדות שצח ולדות הוא לאו משום דבכלל שומת האשה דמתניתין ליהוי דמי ולדות אלא להיות נתוסף על דמי ולדות הוא דקמני לה צמתניתין כדפרישית וכי משני כיצד משלם דמי ולדות ושצח ולדות שמין את האשה כו' היינו פי' שצח ולדות אצל דמי ולדות אי"ל לפרשו:

אי דינא הוא אי"בחוש מזיק בו'. סובר המקשה כיון שפרה וולד שני גופין הן שמין ולד בפני עצמו ולא דמי לקוטע יד עצד שכל העצד גוף אחד וכן כל השדה שהיא הכל של ניזק כגוף אחד דמי ולהכי מקשה אי דינא הוא כאשר נראה מתוך הסברא לפי שהן שני גופין לכחוש מזיק ומשני הא נמי כגוף אחד דמי דאמר ליה פרה מעוברת כו': **נפחא מאי רב פפא אמר אבע"א הפרה**. ולא דמי לשצח ולדות דהוי כולה אצל אשה דאינה יכולה למכור פרמו צלא ולד נמצא כשמפסיקו מפסיד כל מה שדמיה נפחת אצל אשה דאינה יכולה למכור אותו שצח אין ליפות כחה בשצח ולדות אע"ג דבשאר מקין גופה יש לה אע"פ שאין יכולה למכור עצמה מטעם זה יפה כח צעל הפרה צנפחא מכח האשה צין לרבנן צין לרשב"ג וכן למ"ד דנפחא חולקין יפה מטעם זה כח צעל הפרה צנפחא מכח האשה בשצח ולדות לרבנן:

הקדרר שהכנים קדרותיו בו'. הנך תלמא צבי צריכי ולא זו אף זו קמני דאי תנא קדירות הוה אמינא צרשות חייב לפי שנוחות

פרק חמישי בבא קמא

מז.

אי"תא לפרה משתלם רביע נזק בו'. לדברי רצא לא אחיא מתניתין כר"ע דכיון דשותפין נינהו הא אמרינן בהמניח (נעיל דף לה.) אם כחש המזיק או שצח צרשותן דתרווייהו אלא כר' ישמעאל אחיא"ל: **מאי טעמא גופה היא**. מדאמר רצא צפרק כל האסורין בתמורה (דף ל: ושם) וצנאהדרין צפרק הנשפין (דף פ. ושם) ולד הנרצעת והנוגחת אסור היא וולדה נגחו והיא וולדה נרצעו אין להוכיח דעובר ירך אמו הוא דהתם היינו טעמא שהולד עצמו נהנה מרציעה והיא וולדה נגחו ונרצעו אך משמעתינ יש להוכיח כי ליתא לפרה להשתלם משתלם מן הולד ואם לאו ירך אמו למה משתלם מולד חלקו וחלק הפרה אטו שני שוורים תמים שהזיקו אם נאבד אחד מהן מי הוה משלם חלקו וחלק חבירו ותימנה דרצא גופיה אית ליה צפרק צהמה המקשה (חולין דף עה.) השוחט את הטרופה ומנא צה צן ט' מי דמותר דארצע סימנין אכשר ציה רחמנא ואור"י דצכל מקום עובר ירך אמו הוא לצד לענין טריפה דכיון שיש לו חיות בפני עצמו ליכא למימר שנטרף עם אמו וכן הלכה דצכ"מ עובר ירך אמו הוא לצר מטרופה אע"ג דצפרק כל האסורין (תמורה דף ל: ושם) אמר רב הונא צר חנינא א"ר נחמן מחלוקת כשעיצרו ולצקוף נרצעו דר"א סובר עובר ירך אמו הוא ורבנן סברי לאו ירך אמו הוא אע"פ שהולד עצמו נהנה צריצעה אין הלכה כן אלא כדאמר רצא אמר רב נחמן התם כשנרצעו ולצקוף עצרו פליגי בזה חוה גורם אצל עצרו

ולצקוף נרצעו אסור ואותו לשון דרצא אמר רב נחמן הוא עיקר דמייתי לה צפרק כל הללמים (ע"ז דף מו:). גבי המשחוח לקמה וכן משמע בתמורה צפרק כיצד מערימין (דף כה). דמסיק אדר' יוחנן דאמר עובר לאו ירך אמו תיובתא דרבי יוחנן תיובתא אע"ג דאמר בתר הכי לימא תנאי היא ט' כן דרך הגמ' כשאין הדבר עיקר אומר תיובתא אע"ג שיכול למאזא תנאי דפליגי כדאשכחן בהנזיקין (גיטין דף ג:). דמסיק תיובתא דמאן דאמר היות שאינו ניכר שמים היות ובתר הכי קאמר לימא תנאי היא ואע"ג דצפרק הערל (יבמות דף עח. עט.) מייתי מילתיה דר' יוחנן דתמורה ופריך עלה הא דאמר רצא נכרית מעוברת שנתגיירה צנה אין לריך טבילה כו' ודמק לשנזיי שאני עובר כו' לא משום שהיה מילתיה דרבי יוחנן עיקר *אלא משום דצעי לאוקמי מילתיה דרצא דנכרית כו' לדברי הכל

מאי טעמא פירשא בע"מא הוא. והא דאמר צאילו טריפות (חולין דף נח. ושם) גבי פלוגתא דר"א ורבי יהושע בולד טריפה הכל מודים צבילת טריפה שהיא אסורה מאי טעמא כיון דלאגידה בגופה כגופה היינו דוקא אותם שמעורות בגידין שנמלאו אדומות צמעי תרנגולת חשיב כגוף התרנגולת ולכן אין גובה מצינתה דמי יימר שהיו מעורות בשעה שהזיקה התרנגולת ואפילו לסומכוס לכל הפחות מאותה דמתיילדא האידינא אין גובה דמאמתול גמרה לה אצל לענין טריפה אסורה דשמא בשעה שנטרפה היתה מחוברת ואפילו אותם שנולדו מיד אחר שנטרפה אסורה מגזירה דרבנן כמו שאסרו צי"ה דתרנגולת נצילה דנתן במסכת עדיות (פ"ה מ"ה) דצ"ה אסורין ונראה דטעם דצי"ת תרנגולת נצילה אסורה אטו צי"ת טריפה שהגדילה צאיסור אע"פ שהיא מגוריה: **ובן אתה מוצא בקוטע יד עבדו בו'**. ואי"ת אמאי לא קאמר נמי וכן אתה מואל בשומת דמי ולדות דנתן צמתני' לקמן (ד' מה:). ששמיין אותה כמה היתה שוה האשה עד שלא ילדה מחמת ולדות וכמה היא יפה משילדה ואין שמין דמי ולדות בפני עצמן שהיה נכחש מזיק ביותר אלא שמין הכל ציחד ורשב"ג לא נחלק על רבנן אלא בזה שאם שמין כך פטור המזיק שהאשה משצחת יותר לאחר לידה אצל לא צא לחלוק לומר שיסומו הולדות בפני עצמם כי בזה לא נתן טעם למה יחלוק בכך אלא לרשב"ג שמין ולדות אגב אשה כמה שוה אשה מעוברת למכור גופה צלא ולדות פחות מלמכור הכל ציחד ונראה לר"י דצין לרבנן וצין לרשב"ג שמין ולדות בפני עצמם ולא אגב האשה משום דכיון דגוף האשה לאו ממון צעלים הוא וגם לענין שאר תשלומי חבלות אינו שלו אינו ראוי לשום ולדות אגב האשה כמו ולד אגב פרה וממני' לא איירי כלל בשומת הולד אלא בשומת שצח ולדות ולכן לא מייתי הכא ראיא מדמי ולדות וכן משמע דמתניתין לא איירי בשומת ולד כלל למאן דמפרש מילתיה דרשב"ג. וכי אשה משצחת יותר קודם שתלד מלאחר שתלד והא ודאי סברא גדולה הוא שדמיה עם הולדות מרוצין מדמיה שלאחר לידה אלא ודאי לא דצרו רבנן ורשב"ג אלא בשומת שצח ולדות אצל ולדות שמין לכ"ע בפני עצמם וה"פ דמתניתין כיצד משלם דמי ולדות ולא תימא דמי ולדות לצדן אלא שמין את האשה כו' ומוסיפין הדמים הללו על דמי הולדות ודמי ולדות גופייהו לא אנטריך לפרש מידי והא דמקשה בגמרא האי דמי ולדות שצח ולדות הוא לאו משום דבכלל שומת האשה דמתניתין ליהוי דמי ולדות אלא להיות נתוסף על דמי ולדות הוא דקמני לה צמתניתין כדפרישית וכי משני כיצד משלם דמי ולדות ושצח ולדות שמין את האשה כו' היינו פי' שצח ולדות אצל דמי ולדות אי"ל לפרשו:

אי דינא הוא אי"בחוש מזיק בו'. סובר המקשה כיון שפרה וולד שני גופין הן שמין ולד בפני עצמו ולא דמי לקוטע יד עצד שכל העצד גוף אחד וכן כל השדה שהיא הכל של ניזק כגוף אחד דמי ולהכי מקשה אי דינא הוא כאשר נראה מתוך הסברא לפי שהן שני גופין לכחוש מזיק ומשני הא נמי כגוף אחד דמי דאמר ליה פרה מעוברת כו': **נפחא מאי רב פפא אמר אבע"א הפרה**. ולא דמי לשצח ולדות דהוי כולה אצל אשה דאינה יכולה למכור פרמו צלא ולד נמצא כשמפסיקו מפסיד כל מה שדמיה נפחת אצל אשה דאינה יכולה למכור אותו שצח אין ליפות כחה בשצח ולדות אע"ג דבשאר מקין גופה יש לה אע"פ שאין יכולה למכור עצמה מטעם זה יפה כח צעל הפרה צנפחא מכח האשה צין לרבנן צין לרשב"ג וכן למ"ד דנפחא חולקין יפה מטעם זה כח צעל הפרה צנפחא מכח האשה בשצח ולדות לרבנן:

הקדרר שהכנים קדרותיו בו'. הנך תלמא צבי צריכי ולא זו אף זו קמני דאי תנא קדירות הוה אמינא צרשות חייב לפי שנוחות

ליצטר וצסתמא קצל עליה נטירותא אצל פירות לא ואי תנא פירות שנוחות להתקלקל אצל צהמה לא:

עין משפט ונר מצוה

ה א ב מיי' פי"ט מהל' מקי ממון הלכה א סמג
עשין סו טו"ע ח"מ סימן שלט סעיף א:
ו ג מיי' שם הלכה ד טו"ע"ע שם סעיף ד:
ז ד מיי' פי"א מהלכות חובל ומזיק הלכה ב סמג עשין עא טו"ע"ע ח"מ סימן תכ סעיף טו:
ח ה מיי' פי"ד מהלכות מקי ממון הלכה יג סמג עשין סו טו"ע"ע ח"מ סימן שלד סעיף ו:
ט ז מיי' פי"ט שם הלכה ה סמג שם טו"ע"ע ח"מ סימן שלט סעיף ה:
י ח ט מיי' פ"ג מהלכות מקי ממון הל' יג יד סמג שם טו"ע"ע ח"מ סי' שלג סעיף א:
יא י מיי' שם פי"ו הל' ד סמג שם טו"ע"ע ח"מ סימן שלט סעיף א:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לימא וכו' אין משתלם אלא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מאי טעמא נופח היא וכו' בפח"ד אלא משום דבעי לאויקמי. כעין זה נעיל דף מא ע"ב צמוס' ד"ה נפחא: